

Załącznik nr 3

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU UMIARKOWANYM LUB ZNACZNYM W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I GIMNAZJACH

Wskazania ogólne

1. Edukacja uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym polega na integralnej realizacji funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły, z uwzględnieniem specyficznych form i metod pracy oraz zasad nauczania, opisanych przez współczesne nauki społeczno-pedagogiczne.

2. Specyfika kształcenia uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym polega na nauczaniu i wychowaniu całościowym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznawaniu otaczającego świata - w całym procesie edukacji. W stosunku do uczniów, zwłaszcza uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym, przez cały okres kształcenia w szkole podstawowej, a następnie w gimnazjum, działania edukacyjne są ukierunkowane na zaspokajanie specyficznych potrzeb edukacyjnych tych uczniów, odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych. Przy ustalaniu kierunków pracy z uczniem należy uwzględniać indywidualne tempo rozwoju ucznia. Z tego względu podstawa programowa nie wyróżnia odrębnych celów, zadań ani treści nauczania dla kolejnych etapów edukacyjnych w szkole podstawowej i gimnazjum.

Edukacja uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym opiera się na indywidualnych programach edukacyjnych, opracowanych przez nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniami na podstawie odrębnych przepisów.

3. Nauczyciele prowadzą zajęcia edukacyjne zgodnie z indywidualnym programem edukacyjnym, zachowując korelację treści nauczania i wychowania. Czas zajęć i przerw należy dostosować do możliwości i potrzeb uczniów. O doborze uczniów do oddziałów decydują głównie ich potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne, w mniejszym stopniu wiek i lata nauki.

4. Na każdym etapie edukacyjnym w szkole podstawowej i gimnazjum wyodrębnia się:

- 1) zajęcia edukacyjne:
 - a) funkcjonowanie w środowisku,
 - b) muzyka z rytmiką,
 - c) plastyka,
 - d) technika,
 - e) wychowanie fizyczne,
 - f) etyka¹⁾;

- 2) zajęcia rewalidacyjne.

5. Nawet niewielkie postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu.

6. Wskazane jest nawiązanie współpracy z rodziną ucznia, włączanie jej w działalność rewalidacyjną prowadzoną na terenie szkoły, a także w miarę możliwości kontynuacja przez rodziców niektórych elementów tej działalności w domu ucznia. Konieczna jest też taka

organizacja działalności rewalidacyjnej szkoły, która przygotowuje środowisko lokalne do przyjęcia i zaakceptowania ucznia i udzielania mu pomocy.

7. Pożądany jest udział rodziców (prawnych opiekunów) w konsultacjach dotyczących postępów i trudności ucznia, wspieranie przez szkołę ich wysiłków w pracy z uczniem (zgodnie ze specyfiką rodziny, wyznawanymi przez nią wartościami i kultywowaną tradycją).

Cele edukacyjne

Celem edukacji uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest rozwijanie autonomii ucznia niepełnosprawnego, wdrażanie go do funkcjonowania społecznego, rozumienia i uznawania norm społecznych, a w szczególności wyposażenie go - stosownie do jego możliwości - w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą mu na postrzeganie siebie jako niezależnej osoby, oraz aby:

- 1) mógł porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób, werbalnie lub pozawerbalnie;
- 2) zdobył maksymalną samodzielność w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych;
- 3) był zaradny w życiu codziennym, adekwatnie do indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności, oraz miał poczucie decydowania o sobie;
- 4) mógł uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjętych norm współżycia, zachowując prawo do swojej inności.

Zadania szkoły

1. Tworzenie warunków niezbędnych do zapewnienia uczniowi komfortu psychicznego, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, nawiązania pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem.

2. Dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i na jej podstawie opracowywanie i modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjnego.

3. Rozwijanie u ucznia motywacji do porozumiewania się z drugą osobą (rówieśnikiem, dorosłym), komunikowania potrzeb i stanów emocjonalnych.

4. Tworzenie sytuacji edukacyjnych i wykorzystywanie sytuacji życiowych do rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, w tym także umiejętności czytania i pisania, jak również elementarnych umiejętności matematycznych.

5. Wdrażanie do samodzielnego wykonywania czynności związanych z samoobsługą, budzenie chęci pomocy innym.

6. Tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie relacji społecznych, przygotowanie do pełnienia ról społecznych, wzmacnianie pozytywnych przeżyć związanych z pełnionymi rolami.

7. Uczenie zasad współżycia społecznego (w szczególności pomoc sąsiedzka i inne zachowania prospołeczne, poszanowanie godności osobistej drugiego człowieka, uprzejmość i życzliwość).

8. Kształtowanie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych, uczenie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych.

9. Uczenie umiejętności kierowania swoim postępowaniem, rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i budzenie poczucia odpowiedzialności za własne decyzje, uczenie obowiązkowości i kształtowanie niezależności uczuciowej.

10. Tworzenie sytuacji sprzyjających poznawaniu otoczenia, w którym przebywa uczeń, instytucji i obiektów, z których będzie w przyszłości korzystał.

11. Umożliwianie uczniowi udziału w różnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenie przy tym wyrażania swoich przeżyć i emocji.

12. Przybliżanie tradycji i obyczajów lokalnych, narodowych, rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, kraju.

13. Umożliwianie poznawania środowiska przyrodniczego, budzenie zainteresowania i szacunku dla otaczającej przyrody i wychowanie do życia w harmonii z przyrodą.

14. Wspieranie rozwoju sprawności psychofizycznej uczniów, prowadzenie zajęć niezbędnych do rozwoju psychoruchowego.

15. Tworzenie warunków do uprawiania przez uczniów różnych dyscyplin sportu, udziału w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie.

16. Tworzenie warunków do zdobywania umiejętności technicznych i wykorzystywania ich w różnych sytuacjach życiowych. Umożliwianie korzystania z urządzeń technicznych, ułatwiających funkcjonowanie w życiu.

17. Zapewnienie uczniowi udziału w różnych zajęciach rewalidacyjnych wspierających rozwój i mających wpływ na możliwości kształcenia ogólnego oraz realizację treści podstawy programowej. Zajęcia rewalidacyjne są prowadzone w celu:

- 1) wspomaganie rozwoju ucznia;
- 2) rozwijania psychofizycznej sprawności ucznia oraz zdolności do odniesienia sukcesu;
- 3) rozwijania zainteresowań (w szczególności muzycznych, teatralnych, tanecznych, śpiewu i sportowych), sprawności manualnej oraz zdolności plastycznych;
- 4) usprawniania funkcjonowania ucznia oraz jego kondycji fizycznej;
- 5) wspomaganie samodzielności społecznej;
- 6) wdrażania do aktywności ruchowej i kształtowania umiejętności samodzielnego organizowania wypoczynku i rekreacji.

Zajęcia rewalidacyjne są ustalane na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Treści nauczania

Zakres treści nauczania i wychowania w kształceniu uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym odpowiada indywidualnym potrzebom edukacyjnym i możliwościom psychofizycznym ucznia. Przy realizacji treści nauczania i wychowania należy wykorzystać możliwości, jakie stwarza środowisko społeczno-kulturowe ucznia oraz baza materialno-dydaktyczna szkoły. Zakres treści nauczania i wychowania ulega poszerzaniu w miarę nabywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.

1. Umiejętność samoobsługi:

- 1) kształtowanie sprawności niezbędnych w codziennym życiu, dotyczących ubierania się, jedzenia, higieny osobistej, czynności fizjologicznych, ochrony organizmu przed szkodliwymi czynnikami;
- 2) kształtowanie nawyków i postaw ogólnie akceptowanych w tym zakresie.

2. Dbłość o zdrowie:

- 1) przyjmowanie prawidłowej pozycji ciała, w szczególności podczas nauki;
- 2) utrwalanie podstawowych nawyków higienicznych i żywieniowych;
- 3) unikanie czynników szkodliwych dla zdrowia;
- 4) korzystanie z pomocy medycznej.

3. Umiejętność porozumiewania się z otoczeniem, w tym:

- 1) wykorzystywanie komunikatów pozawerbalnych;
- 2) poznawanie wspierających lub alternatywnych metod komunikacji (w stosunku do uczniów napotyających trudności w słownym porozumiewaniu się);
- 3) doskonalenie słownictwa ucznia i umiejętności formułowania wypowiedzi;
- 4) doskonalenie wymowy.

4. Rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania:

- 1) podczas obserwacji rzeczywistości i na obrazkach;
- 2) przez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów;
- 3) przez wyszukiwanie różnic i podobieństw oraz zauważanie zmian w otoczeniu.

5. Rozwijanie percepcji słuchowej przez:

- 1) ćwiczenia wrażliwości słuchowej;
- 2) ćwiczenia rytmiczne;
- 3) ćwiczenia słuchu fonematycznego;
- 4) analizę i syntezę słuchową.

6. Ćwiczenia pamięci, w szczególności dotykowej, ruchowej i słownej.

7. Nauka czytania i pisania z wykorzystaniem ćwiczeń:

- 1) usprawniania spostrzegania wzrokowego i słuchowego;
- 2) rozwijania orientacji przestrzennej;
- 3) rozwijania sprawności manualnej i umiejętności pisania ręcznego;
- 4) usprawniania koordynacji wzrokowo-ruchowej;
- 5) usprawniania innych obszarów zgodnie z potrzebami ucznia.

Biorąc pod uwagę indywidualne uwarunkowania uczniów, którzy nie nabędą umiejętności pisania ręcznego, należy, w miarę możliwości, przygotować ich do posługiwania się maszyną do pisania lub komputerem.

8. Elementarne umiejętności matematyczne:

- 1) porównywanie;
- 2) odwzorowywanie;
- 3) porządkowanie zbiorów przedmiotów;
- 4) liczenie i posługiwanie się pieniędzmi;
- 5) mierzenie długości, objętości, ciężaru, czasu - z zastosowaniem prostych przyrządów pomiarowych.

9. Poznawanie najbliższego otoczenia:

- 1) szkoły;
- 2) urzędów i innych instytucji;
- 3) placówek kulturalnych;
- 4) sklepów, punktów usługowych.

10. Poznawanie najbliższego środowiska społeczno-kulturowego:

- 1) aktywne uczestniczenie w różnych formach życia społecznego i kulturalnego;
- 2) przygotowanie ucznia do pełnienia różnych ról społecznych (w tym roli dorosłej kobiety i dorosłego mężczyzny);
- 3) wdrażanie do kulturalnego, społecznie akceptowanego sposobu bycia.

11. Twórczość artystyczna:

- 1) kontakt z dziełami muzycznymi, plastycznymi, filmowymi i teatralnymi;
- 2) aktywność muzyczna, plastyczna i taneczna;
- 3) umiejętne stosowanie różnych środków artystycznego wyrazu;
- 4) rozwijanie specjalnych uzdolnień i zainteresowań kulturalnych.

12. Poznawanie przyrody:

- 1) zapoznanie z różnymi środowiskami naturalnymi;
- 2) prowadzenie hodowli i upraw;
- 3) kształtowanie postaw proekologicznych w kontaktach z przyrodą.

13. Zajęcia ruchowe:

- 1) zabawy i gry ruchowe służące rozwijaniu sprawności psychofizycznej;
- 2) ćwiczenia gimnastyczne i korekcyjne niezbędne do rozwoju psychoruchowego;
- 3) udział w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie;
- 4) wykorzystywanie nabytych umiejętności ruchowych w życiu codziennym;
- 5) przygotowanie do aktywnego spędzania wolnego czasu.

14. Kształcenie techniczne:

- 1) poznawanie materiałów i produktów codziennego użytku, ich właściwości i zastosowań;
- 2) korzystanie z prostych narzędzi;
- 3) korzystanie z urządzeń socjalnych i technicznych powszechnego użytku, zgodnie z ich przeznaczeniem;
- 4) kształtowanie zachowań proekologicznych w trakcie posługiwania się narzędziami, korzystania z urządzeń socjalnych i technicznych.

Osiągnięcia

Ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia w poszczególnych sferach oddziaływań pedagogicznych i rewalidacyjnych są planowane indywidualnie. Dokonywana okresowo przez nauczycieli i specjalistów wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia umożliwia modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjnego i dostosowanie poziomu oczekiwanych osiągnięć ucznia do jego możliwości.

¹⁾ Nauczanie religii jest realizowane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. Nr 36, poz. 155, z 1993 r. Nr 83, poz. 390 oraz z 1999 r. Nr 67, poz. 753).